

سۇئال

بەزى كىشىلەر ئەزالارنىڭ ئەمىلىنى ئىماننىڭ ئاساسى ئەمەس بەلكى ئىماننىڭ مۇكەممەل بولۇشىنىڭ شەرتى دەپ قارايدۇ ياكى باشقىچە ئىپادىلىگەندە، ئىماننىڭ سەھىھ بولۇشىنىڭ شەرتى ئەمەس دەپ قارايدۇ. مۇشۇ مەسىلە توغرىسىدا كىشىلەر ئارىسىدا ئىختىلاپ كۆپ بولۇپ كەتتى. مۇشۇ سۆزنىڭ توغرا تەرىپىنى چۈشەندۈرۈپ قويۇشۇڭلارنى سورايمەن (ئاللاھ تائالا توغرا يولغا مۇيەسسەر قىلسۇن). ئەزالار ئارقىلىق ئىشلەيدىغان ئەمەلنىڭ ئىماندىكى مەرتىۋىسىنى ئوچۇق بايان قىلىپ بېرىشىڭلارنى سورايمەن؟.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.

قۇرئان-ھەدىسنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئىلگىرىكى سەلەپ ئالىملىرىنىڭ بىرلىككە كەلگەن قارىشىدا: ئىمان سۆز ۋە ئەمەل بولۇپ، ئۇ كەم-زىيادە بولىدۇ. ئەمەلسىز ئىمان بولمىغاندەك تىل بىلەن ئىقرار قىلىنسىز ئىمان بولمايدۇ. ئىمان تىل بىلەن ئىقرار قىلىش، دىل بىلەن تەستىقلاش ۋە ئەزالار بىلەن ئەمەل قىلىش ئارقىلىق بولىدۇ. بۇ ئەھلى سۈننە ۋەل جامائە ئالىملىرىنىڭ قارىشىدا روشەن يورۇتۇپ بىرىلگەن مەسىلىدۇر. ئەمما ئەمەل ئىماننىڭ مۇكەممەل بولۇشىنىڭ شەرتى دېگەن سۆزنى ئەشئەرلەر ۋە باشقا پىرقىلەر ئوتتۇرىغا قويغان. ھەممەيلەنگە مەلۇمكى، ئەشئەرلەرنىڭ ئىمان توغرىسىدىكى سۆزى بولسا مۇرجىئەلەرنىڭ بۇ ھەقتىكى سۆزلىرىنىڭ بىرىدۇر.

ئىمام شاپىئى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ساھابىلار، تابىئىنلار، ئۇلاردىن كېيىنكى ئىسلام ئالىملىرى ۋە بىز ئۇچراشقان ئىسلام ئالىملىرىنىڭ بىرلىككە كەلگەن قارىشىدا: ئىمان تىل بىلەن ئىقرار قىلىش، ئەمەلىيىتى بىلەن ئىجرا قىلىش ۋە قەلبى بىلەن تەستىقلاشتىن ئىبارەت بولۇپ، بۇ ئۈچتىن بىرى چالا قالسا ئىمان توغرا بولمايدۇ". (لەلكائىنىڭ: "ئەھلى سۈننە ئىتىقادىنىڭ ئاساسىنىڭ چۈشەندۈرۈلۈشى" ناملىق ئەسىرى 5-توم 956-بەت ۋە پەتىۋالار توپلىمى 7-توم 209-بەتكە قارالسۇن).

ئىمام ئاجۇرى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بىلىڭلاركى، (ئاللاھ تائالا بىز ۋە سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن) ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ بىرلىككە كەلگەن قارىشى بويىچە، ئىمان ئېيتىش بارلىق ئىنسانلارغا پەرزدۇر، ئىمان قەلبىدە تەستىقلاش، تىل بىلەن ئىقرار قىلىش ۋە ئەزالىرى بىلەن ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئاندىن شۇنى بىلىش كېرەككى، ئىمان پەقەت قەلبىدە ئىشىنىش ۋە تەستىقلاش بىلەن كۇپايە قىلمايدۇ، بەلكى تىل بىلەن ئىقرار قىلىش بىرگە بولىشى كېرەك. قەلبتە ئىشىنىش ۋە تىلدا

ئىقرار قىلىش ئەزالار ئارقىلىق ئەمەل قىلىشقا ئېلىپ بارالمىسا مەزكۇر ئىمان توغرا بولمايدۇ. مۇشۇ ئۈچ تۈرلۈك ئىش تولۇق بولغاندا، ئۇ كىشى ھەقىقىي مۆمىن بولىدۇ. قۇرئان-ھەدىسنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئىسلام ئالىملىرىنىڭ بىرلىككە كەلگەن قارىشى بۇنى ئىسپاتلايدۇ. [ئىمام ئاجۇرىنىڭ: "ئەششەرىيە" ناملىق ئەسىرى 2-توم 611-بەتكە قارالسۇن].

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ مەسىلە ئۈچۈن ئىككى تەرەپ بار، بىرىنچى: ئوچۇق ئاشكارا كۇپىرنى ئىسپاتلاش. ئىككىنچىسى: يوشۇرۇن كۇپىرنى ئىسپاتلاش.

ئەمما ئىككىنچى تەرىپى بولسا يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك ئىماننىڭ سۆز ۋە ئەمەلدىن ئىبارەت بولىشىدۇر. بىر كىشىنىڭ قەلبىدە ئىمان مۇستەھكەم بولۇپ يىللارچە ياشاپ ئاللاھ تائالا پەرز قىلغان ناماز، زاكات، روزا، ھەج قاتارلىق ئىبادەتلەرنى بىلىپ تۇرۇپ ئاللاھ تائالا ئۈچۈن بىر سەجدە قىلماستىن، روزا تۇتماستىن، شارائىتى تۇرۇپ ھەرەمگە بېرىپ ھەج قىلماستىن، ئاللاھ تائالا بېكىتكەن زاكاتنى ئادا قىلماستىن مۆمىن بولالامىشى ئەقىلگە ئۇيغۇن بولمايدۇ. بۇنداق ئىش قەلبىدە ئىمان ئورنىغان ھەقىقىي مۆمىندىن سادىر بولمايدۇ، پەقەت قەلبىدە ئىسلامغا بولغان ئۆچلۈك، نىپاقلىق بولغان ئىنساندىن سادىر بولىدۇ". [پەتىۋالار توپلىمى 7-توم 616].

ئىمام مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇلۋاھاب رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئىسلام ئۇممىتىنىڭ ئارىسىدا تەۋھىدنىڭ قەلب بىلەن بولىدىغانلىقى (يەنى بىلىپ ئىشىنىشتىن ئىبارەت)، تىل بىلەن بولىدىغانلىقى (يەنى ئىقرار قىلىشتىن ئىبارەت)، ئەمەل بىلەن بولىدىغانلىقىدا (يەنى بۇيرۇق-چەكلىمىلەرنى ئىجرا قىلىشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكى) ھېچ ئىختىلاپ يوق. ئەگەر بۇ ئۈچتىن بىرەرسى كام بولىدىكەن بۇ كىشى گەرچە تەۋھىدنى ئىقرار قىلىسىمۇ مۇسۇلمان ھېسابلانمايدۇ. چۈنكى ئۇ كىشى ئىقرار قىلغان بىلەن ئەمەل قىلمىدى، ئۇ پىرىئەۋن ۋە ئىبلىسقا ئوخشاش ھەقتىن باش تارتقۇچى كاپىرلاردىن ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ ئىنسان سىرتقى كۆرۈنۈشىدە تەۋھىدكە ئەمەل قىلغاندەك كۆرۈنۈپ، ئەمما ئۇنىڭغا چىن قەلبىدىن ئىتىقاد قىلمايدىكەن ئۇ خالىس مۇناپىق بولىدۇ. مۇسۇلمانلارغا مۇناپىقنىڭ خەتىرى كاپىرنىڭ خەتىرىدىن چوڭ بولىدۇ. توغرىنى بىلگۈچى ئاللاھ تائالادۇر. [دۇرەرۇر سەنىيەتتىكى فى ئەجۇبەتىل نەجدىيە 2-توم 124-بەت].

يەنە مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ تائالا ھەممەيلەنگە رەھمەت قىلسۇن! بىلىڭلاركى، ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ دىنى ئىنسان قەلبىدە چىن ئىتىقاد قىلىش، ئاللاھ ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ۋە ئۆچ كۆرۈش بىلەن، تىلدا ئىقرار قىلىش، كۇپۇر كەلىمىسىنى سۆزلىمەسلىك بىلەن، ئەزالاردا ئىسلام كۆرسەتمىلىرىگە ئەمەل قىلىش بىلەن، يەنى مۇسۇلماننى ئىسلام دائىرىسىدىن چىقىرىپ تاشلايدىغان ئەمەللەرنى تەرك قىلىش بىلەن بولىدۇ. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئۈچ تۈرلۈك ئىشتىن بىرەرسى تولۇق بولمىسا، ئۇ كىشى دىندىن يانغان كىشىلەر تۈرىدىن بولىدۇ. [دۇرەرۇر سەنىيەتتىكى 10-توم 87-بەت].

ئەھلى سۈننە ئالىملىرى بۇ مەسىلىنى ئەتراپلىق ۋە روشەن بايان قىلىپ بەردى. سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات دىنى پەتىۋا تەشۋىقات كومىتېتى بەزى كىشىلەرنىڭ: "ئەزالارنىڭ ئەمەلى ئىماننىڭ ئاساسى ئەمەس بەلكى ئىماننىڭ مۇكەممەل

بولىشىنىڭ شەرتلىرىدىن ئىبارەت" دېگەن مەزمۇندىكى ئەسەرلەردىن ھەزەر قىلىش توغرىسىدا پەتىۋا بەردى. پەتىۋا كومىتېتى يەنە بۇ قاراشتىكى كىشىلەرنى مۇرجىئىلەر (ئەمەلنى ئىماندىن ئايرىغۇچىلار) دەپ ئوچۇق بايان قىلدى. [ئىلمى تەتقىقات دىنى پەتىۋا تەشۋىقات كومىتېتى پەتىۋالىرى 2-توم 127-139-بەتلەرگە مۇراجىئەت قىلىنسۇن].

ئەھلى سۈننە ۋەلجەمائە ئالىملىرىنىڭ قارىشىدا: ئەزالارنىڭ ئەمەللىرى ئىماننىڭ بىر قىسمى ۋە ئاساسىدۇر، ئەمەل بولمايدىكەن ئىمان بولمايدۇ، ئەمەلنىڭ بولماسلىقى قەلب ئەمەللىرىنى يوق قىلىدۇ. چۈنكى قەلب ئەمەللىرى بىلەن بەدەن ئەمەللىرىنىڭ ئارىسىدا زىچ باغلىنىشلىق بولۇپ ئۇلار بىر-بىرىدىن ئايرىلالمايدۇ.

كىمكى قەلبى بىلەن ئىماننى تۇرغۇزۇپ، مەزكۇر ئىمان تەقەززا قىلىدىغان ئەزالارنىڭ ئەمەللىرىنى بىلىپ تۇرۇپ ۋە ئادا قىلىشقا قادىر بولۇپ تۇرۇقلۇق ئادا قىلمىسىمۇ ئىمان توغرا بولىدۇ دەپ گۇمان قىلغان بولسا، ئۇ كىشى چەكلەنگەن بىر ئىشنى تەسەۋۋۇر قىلغان، ئىچكى-تاشقى كۆرۈنىشى ئارىسىدا بىر-بىرىگە زىچ باغلىنىشلىقى بولغان بىر ئىشنى ئىنكار قىلغان بولىدۇ. شۇنداقلا، مۇرجىئەلەرنىڭ ئېتىبارغا ئېلىنمايدىغان سۆزىنى ئوتتۇرغا قويغان بولىدۇ.

ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچى ئاللاھتۇر.